

sed ita tamen retinendi sunt, ut eorum error latius manare non possit, neque ceteri ex eorum societate detrimenti aliquid accipiant.

TITULUS VII.

De libris improbatae lectionis.

I. Quam grave ex pravorum librorum lectione malum.	V. Ab Ecclesia speciatim notandi sunt libri, qui legi nequeunt.
II. Horum librorum lectio merito ab Ecclesia vetita.	VI. Doctrina in aliquo libro ab Ecclesia damnata ab omnibus damnanda est.
III. Cautio in ea re Hebræorum, Ethnicorum, Sectarum omnium.	VII. Quomodo Summus Pontifex pravos libros condemnet?
IV. Pravorum lectio librorum ab Ecclesia vetanda est.	

§. I.

Non societas tantum, & consuetudo hæreticorum, eorumque omnium, qui male de religione sentiunt, atque à veritate discrepant, sed etiam pravorum lectio librorum nobis vehementer obest, moresque vitiat, & à rectis vivendi, atque credendi regulis abducit. Itaque ut à perniciose refugimus societate, ita nobis abstinendum est à pravis libris, quorum præceptis imbui legendo possumus, atque ad eorum mores, consuetudinemque deduci (1). Imo gravius est, quod ex pravis libris, quam quod ex pravo sermone accipimus, detrimentum. Nam quæ legimus altius, quam quæ loquendo audivimus, hærent impressa animo, & difficilius è memoria elabuntur.

(1) Adversus vetitam pravorum librorum lectionem multa scripsere Protestantes, aliique complures, quibus nulla religio est, quique agre ferunt, eripi ex manibus hominum libros, à quibus ipsi in errorem deducantur, eorumque mores depraventur. Jacobus Laurentius an. 1719. Amstelædami dissertationem edidit "de Libris Gentilium, Judæorum, Turcarum, Patrum, Pontificiorum tolerandis, Protestantium vero prohibendis." Daniel Francus sub disciplina Jacobi Thomasi an. 1666. exercitationem evulgavit *de Indicibus Papistarum expurgatoriis*, quam valde auctam an. 1684. iterum edidit Lipsiæ cum titulo "Disquisitio academica de Papistarum indicibus librorum prohibitorum, & expur-

gatoriorum, in qua de numero, auctoribus, occasione, contentis, fine, & jure indicum illorum disseritur." In eodem argumenti genere versati sunt Bernardus Von Sanden, cujus est: "Exercitatio Theologica de indicibus librorum prohibitoriis, & expurgatoriis apud Pontificios, *Joanas Conradus Schramm, à quo edita est disputatio de Librorum prohibitorum indicibus, horumque utilitate, & abusu.*" Justus Hennigius Bohemerus, cujus dissertatio *de Jure circa libros improbatæ lectionis ad l. 4. §. 1. ff. Famil. ercisc.* prodiit an. 1724. Halæ Magdeburgicæ, quam deinceps ipse Bohemerus inseruit *Juri Ecclesiastico t. 4. l. 5. tit. 7. de Hæret. §. 67. ad 124.*, Christophorus Schoettgenius, qui Dresdæ evulgavit commentarios quinque, quorum tres sunt "de Indicibus librorum prohibitorum, & expurgandorum, *quartus de Nævis litterariis, quintus de Nævis politicis Indicibus prohibitorum, & expurgatoriorum, præterea tractatum de Expurgatione Pontificia librorum prohibitorum.*" Est etiam Arnaldi opus, quod anno 1771. in Italicum sermonem conversum Venetiis prodiit *delle Proibizioni de' libri*. In eodem luto hæsitant Voltairius, Auctor litterarum Judaicarum, itemque Auctor libelli, cui titulos *Essai sur la liberté de produire ses sentimens*, aliique similes, qui bellum religioni, bonisque moribus indixerunt. Ecclesiæ potestatem vetandi lectionem pravorum librorum, præter duos Protestantes Danielem Colberum, & Andræam Kunadium, in discrimen revocare ausi sunt Paulus Sarpus, Fevronius, & paucis ab hinc annis Camillus Nanettus Antecessor Patavinus, ejus anno 1767. Venetiis editi "Avvertimenti politici istorici canonico-legali ai Principi Cristianiani intorno all' uso della loro potestà sulle cose ecclesiastiche, e sacre, *item auctor operis La Chiesa, e la repubblica dentro i loro limiti.*" Sed de pravorum librorum merito vetita lectione, deque Ecclesiæ, & Romani Pontificis in eo negotio potestate solide, graviterque deservierunt Gabriel Putherbeus "Theotimum sive libri tres de Expurgandis, malis libris, *Jacobus Greiserus de Jure, & modo prohibendi, expurgandi, & abolendi libros hæreticos, & noxios, qui deinceps scripsit, etiam hujus operis Supplementum, ac denique Epimetrum seu Auctarium ad opus, & supplementum de Jure, & modo, quæ omnia extant tom. 13. operum ipsius Greiseri, quæ anno 1734. edita sunt Ratisbonæ; Theophilus Rainaudus "Erotemata de malis, ac bonis libris, deque justa, aut injusta eorumdem confixione, quod opus descriptum est inter cerera Raynaudi opera Lugduni edita an. 1665. tom. 11. Multa etiam, & præclara eadem de re collegit Joannes Baptista Brachius in egregio opere *de Libertate Ecclesiæ t. 3. c. 26.*; multa item in medium allata sunt à Mariano Ruelio Carmelita, qui Arcadice nomine Gilasci Eutclidensis edidit "Saggio dell' Istoria dell' Indice Romano de' libri proibiti, *atque ab Alphunso de Liguora Episcopo de Justa prohibitione, & abolitione librorum nocuæ lectionis.*" Sed omnium copiosissime, accuratissimeque totum hoc argumentum pertractavit Cl. Zaccaria, qui primum edidit dissertationem, quæ extat *t. 3. Annal. litter. Ital. l. 1. c. 13.*, deinceps vero anno 1777. peculiare opus, cui ti-*

tulus *Storia polemica delle proibizioni de' libri*. Habes hoc opere uno in conspectu positum quidquid ad justam nocuorum librorum prohibitionem, Ecclesiaeque, & Romani Pontificis in ea re potestatem ostendendam, atque ad hæreticorum, aliorumque similium commenta refutanda pertinet. Videndi sunt etiam Gauchatus *Let. crit. t. 4. let. 41.*, Valsechius *dei Fondamenti della Religione è dei fonti dell' impietà l. 3. par. 3. c. 3. & 4.*, & Cl. Mamachus *ad auctor. opp. Quid est Papa? §. 22. t. 1. p. 304. & seq.*, à quibus ea de re multa sunt præclare, ac solide animadversa.

§. II. Recte igitur, & sapienter Ecclesia, cujus est curare, ut cunctis sana religio, moresque integri sint, & omnis mali, atque erroris auferatur occasio, lectionem vetat librorum, quos rectis moribus, ac fidei integritati noxius esse animadvertit. Quin etiam, ut omnis in re tam gravi damni suspicio, & periculum arceatur, ne retineri quidem sinit eos libros, quos aliquis legere curiosus, atque imprudens, & à quibus infici errore potest. Qua in re Ecclesia non tantum prospicit, & consulit saluti, atque utilitati Christianorum, sed etiam ab impetu, & furore perditorum hominum virtutes vindicat, & veritatem sanctissimæ religionis, quam si Dei filii esse volumus, venerari, diligere, vereri debemus. An non Ecclesiae testimonio, & auctoritate tueri oportet sanctitatem, ac veritatem Religionis; an non merito censura notantur, qui eam odio habent, contemnunt, irrident (1)?

(1) Utrumque hoc argumentum late, & egregie persequitur Zaccaria *l. c. l. 2. Dissert. 1. c. 1. 2. 3.*, ubi etiam recensentur libri, quorum lectio merito improbat.

§. III. Atque hic sane mos fuit Hebræorum (1). Ethnicorum (2), sectarum omnium (3), è medio tollere, atque etiam comburere libros, qui eorum religioni, bonisve moribus adversarentur. Nimirum recte omnes intelligebant, quantum religio, quantum mores, atque ipsa respublica caperet detrimenti ex lectione librorum, qui in omnium manibus impune, ac sine delectu versarentur. An non catholicis adhibenda erit cautio tam salutaris, tam necessaria, probata consensu Patrum (4), & Ecclesiae disciplina (5), ne quis eorum abstrahatur à veritate, quæ tantum in Catholica Ecclesia est.

(1) Narrat Michael Glica *2. p. ann. p. 182. ed. Paris. 1660. in Byzant. histor. collect.*, qui Eusebium laudat, quod Ezechias Rex libros aliquot, qui Salomoni tribuebantur, comburi jussit, ne forte populus ex eorum lectione in idololatriam raperetur. Sed quanta in librorum lectione cautio esset, & provisio Hebræorum, ostendit in primis agendi ratio, quæ in ipsis sacris Bibliis adhibebatur. Nimirum adolescentes, qui nondum trigesimum ætatis annum attingerant, uti scribit Hieronymus *Proæm. in Comment. ad Ezech. opp. t. 5. col. 3. ed. cit.*, aut potius ex vigesimo anno non exceperant, uti tradit Gregorius Nazianzenus *Apolog. opp. t. 1. p. 21. ed. fol. 1690.*, legere non sinebant Genesim, quædam Ezechielis capita, & librum Canticæ, quod etiam memoriæ prodidit Origenes *Prologo in Cant. opp. t. 3. p. 26. ed. Paris. 1740. ne forte*, ut inquit Auctor librorum *de Vit. contemplat.*, qui olim Prospero tribuebantur, nunc Juliano Pomerio adscribuntur, *l. 3. c. 6. n. 6. in append. opp. 5. Prosperi p. 55. ed. Paris. 1711.*, "hæc spiritualia secundum carnem adhuc carnales acciperent, nec virtutes cogitarent, quas mulieres illæ (*quarum scilicet in iis libris mentio est*) significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent; propterea consulto juniores legere sunt illa prohibiti, quæ si, ut spiritualiter accepta vivificant, ita carnaliter intelligentibus ipsa carnalis intelligentia occasiones carnalis concupiscentiæ subministrat."

(2) Abderitem Protagoram, quod in principio libri sui sic posuerat *de Diis neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere*, Atheniensium jussu urbe, atque agro exterminatum fuisse, librosque ejus in concione combustos, scribunt Cicero *de Natur. Deor. l. 1. n. 23. opp. t. 2. p. 525. ed. Oliveti Genovæ 1743.*, & Lactantius *de Ira c. 9. p. 142. t. 2. ed. Paris. 1748.* Sed Romanorum in primis magna fuit cura, & sollicitudo removendi, tollendique libros, & cetera, quæ mores hominum depravare, eosque à religione avocare possunt. Multa ejus rei monumenta sunt apud Livium *lib. 25. c. 1. t. 3. p. 939. l. 39. c. 16. l. 40. c. 29. t. 5. pag. 330. & 490. ed. Drakenborchii Lugd. Bat. 1743.* Valerium Maximum *lib. 1. c. 1. t. 1. p. 23. ed. Torrenii Leidæ 1726.*, Svetonium *in August. c. 31. n. 1. p. 225. t. 1. ed. Leovardiæ 1714.*, Senecam *Controv. proæm. l. 5. t. 3. opp. p. 348. ed. Amstel. 1682.*, Tacitum *Annal. l. 4. n. 35. & l. 14. n. 50. p. 597. t. 1. & p. 735. t. 2. ed. Ven. 1708.*

(3) Catholicorum libros ab Arianis, ac præsertim Gregorio Cappadoce Patriarcha Alexandrino, Genserico, & Unnerico Vandalorum Rege, ab Iconoclastis crematos fuisse, testantur Athanasius *Encyclica ad Episcop. ab Ep. ad Orthodox. de perseq. excit. n. 3. opp. t. 1. p. 90. ed. Pat. 1777.* Victor Vitensis *de Perseq. Vandal. l. 2. n. 12. p. 16. & l. 4. n. 2. p. 66. ap. Ruinart. Hist. Pers. Vand. ed. Paris. 1694.*, Theodorus Studites *Ep. ad Patriarch. Alex. apud Baronium ad ann. 817. n. 27. t. 13. Annal. p. 599. ed. Luca.* Notum est, Lutherum corpus Juris Canonici igni tradidisse: quid actum ab Anabaptistis fuerit, narrat Sleidanus *lib. 10.*, quid à Calvinianis, patet ex eorum synodo apud Schultingium *lib. 9. Anacris. pag. 31.* Quin etiam Hæretici tollendos, removendosque curarunt libros aliorum hæreticorum, qui ex diversis sectis essent. Gaspar Radecherus Lu-

theranus ea de re libellum Vitembergæ edidit anno 1556., ut conficeret, à Magistratu tollendos esse libros eorum omnium, qui Lutherani non essent, quem librum memorat Gretserus in *Epim. seu Auſar. ad opus de Libr. nox. prohiben. c. 1.* Reuera Lutherani magnopere restiterunt Sacramentariorum libris, uti narrat Hospinianus *Hist. sacram. p. 11.*, itemque libris Zuinglianorum, & Calvinianorum, qua de re cum Calviniani quererentur, responsum ab illis est in *Refut. ortodox. consens. p. 14.* "jam, quod conueruntur aliquibus in locis, libris Zuinglianorum, & Calvinistarum locum datum non esse, vel Theodosii, Valentiniani, & Marciani piissimorum Imperatorum exempla, qui ne quis Nestorii, Eutyche-
tis, & Apollinistarum libros describeret, aut legeret, edixerunt... nos-
trorum Principum pia mandata excusant." Idem à Calvinianis aduersus Lutheranorum libros factum est, quod multis collectis exemplis ostendit Zaccaria *l. c. Dissert. 1. c. 7.*

(4) Confer S. Dionysium Alexandrinum apud Eusebium *Histor. l. 7. c. 7. p. 326. ed. Valesii Cantabrig. 1720.* S. Hieronymum *Ep. 84. & 107. col. 287. & 682. t. 1. ed. Vallarsii Veronæ*, Theodorum Studitam *lib. 11. ep. 167. p. 658. ed. Paris. Sirmondi 1696.*

(5) Cum Paulus diuinum verbum Ephesi nuntiaret, multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus, uti scriptum est in *Act. Apostol. XIX.* Insigne hoc monumentum esse monet Gretserus *de Jur. & mor. prohib. l. 1. c. 5.* moris Ecclesiæ pravos eripiendi libros ex manibus Christianorum. Canon Apostolorum 52. 59 & 60., apud Cotelierum *PP. Apostol. t. 1. p. 430. ed. Amstelædami 1724.* divulgari vetat falsos inscriptos impiorum libros, itemque libros schismaticorum à S. Cypriano vetitos fuisse, constat ex eius *ep. 45. p. 231. ed. Amstelædami 1700. p. 128.*, Arii Thaliam à Patribus Concilii Nicæni condemnatam fuisse, scribunt Socrates *Hist. lib. 1. c. 21. p. 40. ed. Valesii Cantabrig. 1720.*, & Nicephorus *lib. 8. c. 18. p. 569. t. 1. ed. Paris. 1630.*, quod Patrum decretum ab omnibus observari iussit Constantinus edicto, quod memorat Sozomenus *loc. cit.*, describit autem Socrates similiter *laudato loco.* Concilio Carthaginensi IV. apud Gratianum *can. 1. dist. 37.* cautum est, ut *Episcopus Gentilium libros non legat; hereticorum autem pro necessitate, & tempore.* Quid dicam de Origenis libris? Eos sane pluries damnatos, lectionemque eorum veritam fuisse testantur Sozomenus *Histor. l. 8. c. 14. p. 343.*, Socrates *lib. 6. cap. 9. p. 324. ed. cit.*, & Hieronymus *l. 2. Contr. Rufin. n. 22. t. 2. col. 515. ed. cit.*, Confer etiam Africæ Episcoporum litteras contra Pelagii libros ad Innocentium I. apud Coustantium *Epist. Rom. Pont. col. 884.*, itemque litteras PP. Concilii Ephesini contra libros Nestorii ad Theodosium, & Valentinianum Imperator. *Act. l. 1. 3. concil. col. 1102. collect. Labbæi*, præterea S. Leonem M. *Ep. 15. ad Turibium c. 15. & 16. opp. t. 1. col. 706. ed. Ballerin.* ubi in Hispaniis in uno lectionis usu haberi iubet Priscillianistarum libros, atque apocryphas scripturas non solum interdicens esse pronuntiat, sed etiam penitus auferendas, atque ignibus concremandas; quod idem ipse Romæ fecerat aduersus Manichæorum libros, sicuti

narrat Prosper in *Chronic. col. 749. ed. Paris. 1711.* Mitto cetera, ne nimius sim. Tantum indicabo celebre decretum Gelasii Pontificis, quod pertinet ad exitum sæculi V., & quod vel unum ostendit, quanta jam esset ea ætate cura, & sollicitudo Sedis Apostolicæ, ne in Christianorum manibus versarentur libri, ex quibus ipsi damni aliquid accipere possent. De hoc decreto copiose disserit Zaccaria *l. c. l. 1. ep. 2.*, ubi etiam plura habes monumenta, quæ ad rem nostram pertinent. Videndi sunt etiam Binghamus *Orig. eccles. l. 16. c. 2. §. 14. p. 103. seq. t. 7. ed. Halæ Magdeburg. 1761.*, & Mamachus *ad auct. op. Quid est Papa? ep. 3. §. 22. t. 1. p. 304. seq.*

§. IV. Jamvero quemadmodum leges, quibus pravorum lectio librorum interdicitur, huc spectant, ut omnibus sancta, integra, inuiolata Religio sit, damnunquæ arceatur, & periculum animarum, ita totum hoc negotium pertinet ad ecclesiasticam potestatem, cujus curam, diligentiamque desiderant sanctitas religionis, atque animarum salus. Et quoniam religioni infertur injuria, animi imbuuntur erroribus, sive publice, sive privatim hi libri legantur, imo privata lectio, quæ fieri diligentius solet, plus affert detrimenti; idcirco utraque lectio vetanda est ab ea potestate, quæ homines deterreat ab iis, quæ in aperto, ac propatulo, quæque in occulto fiunt. Atqui tantum ecclesiastica potestas, quæ animis imperat, & eos poena constringit, efficere potest, ut se homines ab iis abstineant, quæ non solum in luce, & conspectu omnium, sed etiam in abdito, atque in tenebris fugienda sunt.

§. V. Cunctos generatim libros, qui religioni, & moribus officiant, procul à nobis esse oportere, omnes facile intelligunt, quibus cordi religio, & integritas morum est. Sed nisi Ecclesiæ iudicio constaret, quos speciatim libros legere sine periculo liceat, quos contra fugere oporteat, cuncta essent incerta, & unius, alteriusve libidini commissa; ac sæpe quis imprudens, & ignarus libros legeret perniciosos, quos salutare putabat, erroresque combiberet, qui semel infixi animo sæpe nunquam deponuntur. Quare Ecclesia designat libros religioni, bonisque moribus inimicos, hos legi, atque etiam retineri vetat, & poenas etiam, addit, quæ animum affligunt, ut timor non ex hominum iudicio, quod facinoris occultatio fallit, sed ex peccati conscientia exoriatur (1).

(1) Atque ita sane omni ætate observatum est, scilicet pravorum lectio librorum semper ab Ecclesia vetita est, uti paulo ante demonstravi not. 5. & latius ostendit Zaccaria l. c. *Epoc. 1. ad 7. & Dissert. 2.* Quædam discepto, haud equidem inficior, etiam laicos Principes cavere suis legibus posse, ne quis legat, retineatve libros, qui adversantur iis rebus, quæ eorum curæ, potestati, administrationi commissæ sunt. Verum hæc leges sunt ad instar reliquarum legum civilium, quæ tantum pœnis temporalibus repugnantes coercent, quæque vim exerunt suam in ea regione, in qua conditæ sunt. Ecclesiæ tantum est vetare libros, qui religioni, bonoque spirituali adversantur, ejusque leges pœnas quoque irrogant spirituales, & ubique Christianos obstringunt. Quod si interdum à laico Principe vetiti sunt Hæreticorum libri, id quidem factum est, posteaquam illi Ecclesiæ judicio vetiti jam, damnatique fuerant. Arii libros jam igni tradiderant Nicæni Patres, antequam eos Constantinus edicto proscriberet. Theodosius Jun., & Valentinianus Nestorii libros improbarunt; sed hi Synodo Ephesina *anathematizante fuerunt condemnati*, ut inquit Liberatus Diaconus in *Breviar. c. 10. p. 44. ed. Garnerii Paris. 1765.* Confer S. Cælestinum *Ep. 13. ad Nestorium n. 2. seq. col. 1115. seq.* apud Constantium *Epistolar. Roman. Pontific. & Epist. Joan. Antiocheni, quæ est 3. inter Cælestinianas 3. n. 2. ibid. c. 1283.* Similiter in Capitularibus Caroli M. l. 1. c. 73. apud Baluzium t. 1. col. 482. ed. Ven. 1772. quidam libri improbantur; sed antea simile Zaccaria Pontifice decretum emissum fuerat, uti observat Phithoeus *Glosar. ad Capitular. verb. Tractatus catholici t. 2. col. 512.* Ac ne omnia prosequar, nonne Leo X. Lutheri libros condemnavit? Idem postea factum est à Carolo V., sed his primam edicto monuit, ea scripta esse à Summo Pontifice auctoritate sua Apostolica, ut præmittitur, *damnata.* Theodosius primus cum seductus à Chrysaphio Monothelita fuisset (vide 3. P. *Concil. Chalced. c. 10. t. 4. Concilior. Labbæi ed. Ven. col. 1807.*) Theodoretii scripta nondum ab Ecclesia improbata damnavit. Verum Chalcedonense Concilium, uti constat ex *Act. 8. t. 4. Concil. col. 1522. collect. Labbæi*, nulla Imperatoris legis habita ratione Theodoretum absolvit, suæque Sedi restituit; deincepsque eandem legem Valentinianus, & Marcianus abrogarunt declarantes, "quod injusta sententia nihil obsit Eusebio quoque, & Theodoro religiosis Episcopis, qui eadem lege continentur, quoniam non possunt sacerdotes constitutione damnari, quos synodicum ornat de conservata religione decretum Concilium Chalcedonense part. 3. c. 11. col. 1510. t. 4. cit. collect." Quid? Enoticon Zenonis, Eccliam Heraclii, ac Typum Constantis nonne semper Ecclesia despexit, atque rejecit? Sæpe etiam laici Principes gravissimas contra hæreticos edidit leges, verum rogatu Ecclesiæ, quæ civilibus quoque pœnis in hæreticos animadverti curavit, ut facilius eorum audacia coerceretur. Ita Imperatorum (Arcadii, & Honorii) scripta, quæ de Alexandria, & Egypto Origenistas pelli jubent Hieronymo, ut ipse inquit cont. Rufin. 2. l. c. 2. app. t. 2. col. 468. ed. Vallarsii Veronæ, suggerente dictata sunt. Hieronymus

autem sine dubio hoc mandatum acceperat ab Anastasio I. P., qui illud Imperatorum edictum responsa tantum appellat *Ep. 3. apud Labbæum t. 2. Concil. col. 1432.* Ephesini Patres ad Theodosium, & Valentinianum Imperatores dedere litteras, ut cunctos Nestorii libros comburi curaret. Concilium Ephesinum *Act. 1. t. 3. cit. collect. col. 1102.* atque Orientales Episcopi Orthodoxi, & Archimandritæ Constantinopolitani, uti patet ex Concilio Constantinopolitano sub Menna habito *ann. 536. t. 5. Conc. col. 1006. cit. collect.*, Agapitum P. rogarunt, ut à Justiniano contra Severi libros edictum impetraret.

§. VI. Ecclesiastica autem potestas, à qua damnantur, improbanturque libri, ex quibus religio & mores detrimentum capiunt, est ipsa Ecclesia, & Summus Pontifex Ecclesiæ caput (1). Alterutrius judicio, & auctoritate opus est, ut omnes per totum Christianum orbem lege obstringantur, quodque ab iis editum est judicium neque falli, neque fallere quemquam potest. Quare sive aliquis damnatus error fuerit (2), sive definitum in libro errorem inesse (3), sive speciatim, sive generatim, atque, ut ajunt, *in globo* proscripti errores fuerint (4); quidquid à Summo Pontifice, aut ab Ecclesia sive sparsa per terrarum orbem universum, sive in Synodum congregata pronunciatum, sancitumque est, apud omnes veritatis loco esse debet. Episcopus etiam, ac provinciale Concilium damnat, legique vetat libros, quos noxios esse animadvertit, sed ejus leges circumscribuntur terminis dioceseos, aut provinciæ, in qua latae sunt, & errori subesse possunt.

(1) Ne omnia colligam monumenta pontificiæ potestatis in damnandis, vetandisque libris religioni, bonisque moribus inimicis, quod operæ esset, descriptionisque longioris, quodque egregie præstitit Cl. Zaccaria *libro indic.*, pauca tantum indicabo, quibus cognitis facile erit de ceteris judicare. III. sæc. ad Pontianum Pontificem libri Origenis missi fuerunt, ut damnarentur. Confer Constantium in *Pontian. §. unic. n. 1. col. 116. & in Fabian. §. 1. n. 1. col. 119.* Confer etiam Anastasium I. *ep. ad Joan. Hierosolimit. apud eundem Constantium ep. Roman. Pontific. col. 726.* Ad Innocentium I. Summum Pontificem præstantissimi quinque Africae Episcopi dedere litteras, ut Pelagii librum condemnaret. "Anasthemet ergo (inquunt illi apud Constantium *epist. Roman. Pontific. col. 884.*) Pelagius scripta sua. . . Aut si sua esse negat, aut scriptis, suis ab inimicis suis dicit inmissa, quæ sua esse negat anathemet eam tamen, & damnet paterna exhortatione, & auctoritate Sanctorum tuarum. . . Si enim cognoverint (Pelagii socii) eundem librum, quem illius vel